

AKP-ä goldaw

Category: Kitapcy, Psihologiya, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 24 января, 2025

AKP-ä goldaw AKP-ä GOLDAW

Şugadar ýasaýys gymmadam bolsa, ähli adatdan daşarylyklara garamazdan jemgyýetçilik pikir alşyklarynda AKP nädip häzirem birinjiliği elden berenok?

Sosial mediýada ýygy-ýygydan duş gelýärin:

AKP-ä awusyny pürkýänler bu partiýa ses berýänlere «mundan beter boluň!» diýen ýaly sözleri sarp edýär! Ýalňyş.

Halkyň üstüne çöwjäp bolmaz.

Ezilen, horlanan, agzyna gulp urulan, gysaja alynan halka sütem edilmeýär.

Halky «gorkak, ejiz, özüne-de peýdasy degmeýän biçäre» diýip kemsidip bolmaýar.

«Sadakanyň yzynda ylgaýanlar» ýa-da «aňsyz, jahyl süri» diýib-ä, halky, garalamak, kiçeltmek, aýyplamak öwezini dolup bolmajak ýalňyşlykdyr.

Gynansak-da... Bu sütemkär gyzmalyk käwagt halkçı kürsülerdenem çykman duranok:

– Şuńça parahorluga, talańçylyga, alan-aldylyga, bikanunçylyga garamazdan bu häkimiýete ses bermäge dowam etmekçimisiňiz?

Oppozisiýanyň nämüçin ses berilýändigi barada hiç hili pikiri ýokmuka?

«Biz doğrular gözleriniň öňüne dikýärис, emma olar içýakgyçlyk edip görenoklar» diýen syýasatyň garaýşy halky hiç mahalam tanap bilmändiklerini aňladýar.

«Dile geldi, bile geldi» edip, ilki şu seljermäni bereýin:

Halkyny harç eden özlerini-de harç eder.

Halky elden gideren ýurdy elden giderer.

Beýtmäň.

Häkimiýetiň ýokardan seretme gylgyy ýokanç kesele öwrüldi ýurdumyzda, öňýeten biri-birini kemsidýär!

Ýogsam bolmasa. Halky kinaýa bilenem, popilizm-ýaranjaňlyk edibem gazanyp bolmayar.

Halky öz tarapyňa çekmegiň birinji ýoly – özümize gaharlanmakdan, öz-özümüzzi tankyt edip bilme mertliginden geçýär.

• **SAÝLAWÇY DUÝGUSY**

Syýasatşynas professor Maýkl Brýuter «London School of Economics»-iň (LSE) düzümindäki Saýlaw psihogiýasy boýunça synçy öýüne ýolbaşçylyk edýär. Ol Montreal McGill uniwersitetindäki «Demokrat ildeşlik işleri merkezi» ýaly guramalaryň hem agzasy...

Professor Brýuteriň kömekçisi Sara Garrison bilen «saýlaw ergonomiýasy» düşünjesini döredip, saýlawçy psihologiyasynyň (duýgularynyň), özünü alyp baryşlarynyň üstünde iş geçirýär...

Olaryň bilelikde ýazan «Saýlawçynyň aňynda. Saýlaw psihologiyasyna täze cemeleşme» atly kitabı bar. Dürli soraglara-da anyk maglumatlara esaslanyp jogap berýärler: «Adamlar islänlerine däl-de, perde hökmünde öñe tutýan rollaryna esaslanyp, doğrudygyna ynanýanlaryna ses berýärlermi?»

Kitapda täsin seljermeler bar:

Geçiren bir barlaglarynda ses berilýän nokatlar bir buthananyň içinde bolsa, adamlaryň konserwatiw talaşgärlere ses berme ähtimallygynyň güýçlüdiginı görkezdi...

Başga bir barlagda 18-24 ýaş aralığındaky saýlawçylar poçta arkaly ses beren ýagdaýynda aşa sağy partiýalara ses berme ähtimallygy sandygyň başyna gidenleriňkiden iki esse ýokardady...

Sany hijem az bolmadyk saýlawçylaryň ses berme saýlawy iň soňky hepde beýlede dursun, iň soňky günde-de üýtgäp bilyänini bilýärsiňizmi?

LSE-niň düzümünde soňky geçirilen barlaglar: «adamlar saýlawlar sebäpli nämüçin biri-birlerini ýigrenýär we orta çykan bu garpyşma nähili çözülmeli?»

Şu ýerde kejeňeklik bilen «çözgüt tapmagyň ýollarynyň» üstünde işleýän akademiklerden söz açýaryn. Käşgä, oppozision partiýalar bular ýaly işleri alyp barýan barlagçylary ýurдумыза çagyryp, ýygnanşyklar geçirse...

Emma umydym ýok. Heniz Brýuter bilen Garrisonyň kitabı türkçäde terjime edilenok ahyryn!

Syýasy arenada, ýa-da sosial mediýada biri-birimize gep sokmagy syýasatdyr öýdýärис!

• **GARAŞMA MOTIWASIÝASY**

Başga bir barlag:

Professor Daniel Kaneman – derñew we karara gelme boýunça hünärmən, amerikan psihology.

Professor Amos N.Twerski kabul etme (algı) we akyl ýöretme boýunça hünärmən, ysraýyllı psiholog.

Twerski aradan çykandan soň bilelikde geçiren işleri üçin Kaneman 2002-nji ýylда Nobel baýragyna mynasyp boldy.

Iki alym «garaşma teoriýasyny» ösdürdi:

Ykdysadyýet üçin geçerli bu teoriýa saýlawçylar üçinem geçerlidir: Mesele – kişiniň belli bir hereketi saýlap almaga motiwasiýa bolmagydy! Belli bir ugry saýlaw alanyň hereketini-saýlawyny, ahyrky netijede garaşylan peýdadyr zyýanyny-da kesgitleyärdi!

Hawa: Şonça şowsuzlygyna garamazdan az hasaplap bolmajak gatlagyň häkimiýeti goldamagynyň sebäbi – meselleri-krizisi ýene şu häkimiýetiň aradan aýryp biljekdigine bolan motiwasiýa dälmi näme? Umyt – garyp-gasaryň çoregi ýagny!

Şübhесiz, ykdysady krizis saýlawçynyň özünü alyp barşyna ýiti täsir edýär.

Şübhесiz, saýlawçy ynamyndan zannyýamanlyk bilen peýdalananýan häkimiýetiň dürlü parahorlukdur talaňçylyk ýaly bidüzgüncilikleri saýlaw sandyklarynyň netijesine täsirini ýetiryär.

Emma. Ýokarda ýazyşym ýaly syýasy özünü alyp baryş teoriýalaryna görä, saýlawçy rasional bolmadyk aýratynlyklara görä-de ses berip goýberýär.

Sosial mediýa wideolarynda häkimiýete arka durmak üçin adamlaryň öñe sürýän argumentleri her kime-de geň görünüärmikä diýip pikir edýärin. A sebäbi nämedekä? Gaýgy, gorky, gahargazap, şübhe, ynanmazçylyk we elbetde garaşma ýaly duýguçyl sebäplermi?

Sosal mediýada birnäçe sözlem atyp, halkyň degnasyna degmegin, «bular meni mydam çetleşdirýär» diýen ruh halyna bürendirmegiň hiç hili manysy ýok...

Oppozisiýa özüne bolan ynamy güýçlendirjek bolmaly.

Meseläniň sa:p ykdysady däl-de, psihologiki tarapy-da bar.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 06.01.2022 ý. Publisistika